

Poročilo o nacionalni zakonodaji in Eurojustovi analizi primerov sklenitve zakonske zveze iz koristoljubja

Datum: 12. november 2020

Nekatere osebe si vstop v Evropsko unijo (EU) zagotovijo na nezakonit način s sklenitvijo zakonske zveze iz koristoljubja. Tovrstne poroke so čedalje pogostejše del dovršenih shem goljufije, ki jih izvajajo organizirane kriminalne združbe. Te združbe se ukvarjajo s tihotapljenjem migrantov in trgovino z ljudmi na mednarodni ravni. Ogromne dobičke ustvarjajo s privabljanjem (večinoma) žensk v ranljivem položaju, ki jim obljublajo lahek zaslužek ter jih tako ujamejo v mrežo izkoriščanja in zlorabe.

Zakonska zveza, sklenjena iz koristoljubja, pomeni tudi neposredno zlorabo temeljne pravice do prostega gibanja v EU, saj ustvarja neupravičen dostop do evropskega trga dela in dajatev socialne varnosti v državah članicah. Evropska unija že od leta 2012 odločno poudarja pomen učinkovitega sodelovanja pri obravnavanju zakonskih zvez, sklenjenih iz koristoljubja.

To poročilo o analizi obravnavanih primerov sklenitve zakonske zveze iz koristoljubja, ki ga je pripravil Eurojust, Agencija Evropske unije za pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah, je zasnovano na praktičnih izkušnjah s preiskavami tovrstnih porok, ki jih je agencija spremljala med letoma 2012 in 2020.

Namen poročila je povečati ozaveščenost delavcev na področju pravosodja o tej kriminalni dejavnosti, za katero je značilno nizko tveganje in visoka vrednost. Zakonske zveze, sklenjene iz koristoljubja, se pogosto pojavljajo kot osamljena dejanja, povezana le z razmeroma manjšimi kaznivimi dejanji, kot so denimo ponarejanje dokumentov ali upravni prekrški, za katera se praviloma izrekajo blage kazni. Vendar podrobnejša analiza pogosto pokaže, da gre za zelo dovršeno shemo tihotapljenja, ki so jo vzpostavile mednarodne organizirane kriminalne združbe, znotraj katere izkoriščajo ljudi v ranljivem položaju. Poročilo vsebuje opis glavnih značilnosti porok iz koristoljubja (poglavje 3), razpravo o pravnih izzivih (poglavje 4), predstavitev posameznih ovir (poglavje 5), analizo uporabe pravosodnih orodij in instrumentov (poglavje 6) ter pregled dobrih praks in najpomembnejših pridobljenih izkušenj (poglavje 7).

Analiza je pokazala, da organizirane kriminalne združbe izkoriščajo razlike med posameznimi nacionalnimi zakonodajami na tem področju. V več kot polovici držav članic EU zakonske zveze, sklenjene iz koristoljubja, bodisi niso kriminalizirane bodisi se kaznujejo z zelo blagimi kaznimi. Organizirane kriminalne združbe izkoriščajo pravne razlike tako, da delujejo v jurisdikcijah, v katerih so kazni za poroke iz koristoljubja najmilejše (t.i. „forum shopping“ ali iskanje najugodnejše jurisdikcije).

Razlike v nacionalnih zakonodajah otežujejo tudi uporabo orodij EU za pravosodno sodelovanje, saj večina teh orodij temelji na načelu dvojne kaznivosti. Zoper storilce pa se lahko vložijo obtožbe za druge vrste kaznivih dejanj, kot so nezakonito priseljevanje, trgovina z ljudmi in ponarejanje dokumentov. Razne priloge k poročilu vsebujejo praktična orodja, ki lahko pravosodnim delavcem olajšajo primerjavo nacionalnih pravnih določb glede kaznivosti zakonskih zvez, sklenjenih iz

koristoljubja, pogojev za sklenitev in razvezo zakonske zveze s tujcem ter priznavanja tujih civilnopravnih sodnih odločb.

Na podlagi teh spoznanj iz prakse so v poročilu predstavljena štiri priporočila za okrepitev boja proti zakonskim zvezam iz koristoljubja, ki jih izkoriščajo mednarodne organizirane kriminalne združbe:

- **neusklajenost nacionalnih zakonodaj**, ki urejajo zakonske zveze, sklenjene iz koristoljubja, je lahko velika ovira pri zagotavljanju medsebojne pravne pomoči zaradi zahtev glede dvojne kaznivosti;
- **skupne preiskovalne skupine** so učinkovit način za preiskavo primerov zakonskih zvez, sklenjenih iz koristoljubja. Omogočajo namreč lažjo izmenjavo informacij in dokazov med sodelujočimi pristojnimi organi. Pogosto se zgodi, da takšna preiskava razkrije povezave s hudimi oblikami kriminala, ki ne bi bile tako očitne, če bi se primer obravnaval le z nacionalnega vidika;
- **Eurojust** ima lahko osrednjo vlogo pri **razkrivanju povezav med različnimi kriminalnimi dejavnostmi**, ki jih organizirane kriminalne združbe izvajajo v več jurisdikcijah v EU ali zunaj nje, **pomaga pri izvajanju** preiskav, **skrbi za boljše usklajevanje** med pristojnimi organi, da se prepreči tveganje ponovnega sojenja v isti zadevi (*ne bis in idem*) in pripravi **skupno strategijo kazenskega pregona**. To lahko pomeni (delni) prenos kazenskega postopka, da se čim bolj zaščitijo žrtve, zlasti v primeru sklenitve zakonskih zvez iz koristoljubja z elementi izkoriščevanja;
- **celosten pristop**, ki povezuje vse vpletene upravne organe, kot so registri prebivalstva, konzulati itd., lahko omogoči boljšo komunikacijo med različnimi nacionalnimi upravnimi organi.